

MARGARITA
KINSTNER

ŽAMOR GRADA

roman

LEYKAM
international

MARGARITA KINSTNER
ŽAMOR GRADA

LEYKAM international

NAKLADNIK
Leykam international d.o.o., Ilica 42, HR-10000 Zagreb
www.leykam-international.hr

ZA NAKLADNIKA
Jürgen Ehgartner

UREDNIKA
Eugenia Ehgartner

PRIJEVOD S NJEMAČKOGA
Vedrana Gnjiđić

LEKTURA I KOREKTURA
Neli Mindoljević

© 2023 Leykam international d.o.o., Zagreb
Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati,
fotokopirati ni na bilo koji drugi način reproducirati
bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

Naslov originala: „Mittelstadtrauschen“
© 2013 Deuticke in der Paul Zsolnay Verlag Ges.m.b.H., Wien

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske.

Gefördert durch das Bundesministerium Kunst, Kultur,
öffentlicher Dienst und Sport Österreich.

 Bundesministerium
Kunst, Kultur,
öffentlicher Dienst und Sport

ISBN 978-953-340-171-3

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne
i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001193777.

ILUSTRACIJA NA NASLOVNICI
Klasja Habjan: „Zima”

MARGARITA KINSTNER
ŽAMOR GRADA

roman

s njemačkoga prevela
Vedrana Gnjiđić

Zagreb, 2023.

1. dio
ISPREPLITANJE

7 Marie hoda duž Ringstraße. Rojevi komaraca lete joj u lice, u oči i nos, a čak i u usta koja su joj malko otvorena. Isplazi vrh jezika i prijeđe preko njega palcem i kažiprstom. Slijeva dolazi gusta oblačna pruga, prelazi preko kuća i tjera ljetno plavetnilo. Već prska i pljucka na glave i gola ramena, šetači žurno bježe pod tende i spašavaju se u kavanama, vlasnici kioska uvlače dnevne novine pod krov, prozorski kapci udaraju na vjetru, šire se kišobrani. Marieine potpetice lupkaju po asfaltu dok utrčava u uske ulice prvog okruga. Otvara neka staklena vrata i ustranu gura crveni baršunski zastor.

Kakav svijet!

Turisti su nagnuti nad karte grada i miješaju svjetlosmeđe *Mozart* kave, gospođe sijedih kovrča malim vilicama bockaju kremaste torte. U kutovima se studenti skrivaju iza drvenih držača novina i šušćaju ružičasto obojenim papirom. Stroj za espresso drnda i pišti, žlice klopoću, oblaci dima lebde nad glavama i spuštaju se na klupe presvučene crvenom tkanim. U sredini dvorane zamršeno klupko mramornih ploča, nogica stolova i naslona stolica, između njih šareni ruksaci i jedan svileni šal koji je skliznuo s nekog naslona. Marie se probija, ide prema naprijed, izbjegava i prekoračuje. Neka skupina tinejdžerica hihoće se skrivajući usta rukama, pokraj njih sjede dvije mlade žene, jedna drži dojenče na rukama.

Otvara se prorez u majici, odmah iskače i bradavica i strši u prostor. Iza držača za novine izokreću se vratovi, otvaraju se usta, usijecaju pogledi. I Marie se od silnih pogleda spotakne o nogu jedne stolice, pridrži se za neki stol koji se pritom zaljulja. Prevrne se šalica kave, Marie boja podsjeti na rijeku Mur, mutna i smeđa tekućina teče preko stola i kapa na pod.

Netko izviri iza novina. Prvo gleda svoju kavu kako curi, a zatim pogleda Marie u oči.

Tako je to s ljubavlju. Ne možemo si izabrati oca i majku, u obitelj se naprosto rodimo. Ali kako je s velikom ljubavlju (ili malom)? Sudbina, kažu gospođe sijedih kovrča čiji muževi već godinama leže pod zemljom. Čitav život, ništa doli sudbina. Za koga ćeš se udati, koliko ćeš djece dobiti, kada ćeš umrijeti i hoćeš li prije toga još morati pokopati svoju djecu – sve je to sudbina. Tu se ne može ništa, treba se s time pomiriti. I nije da nemaju pravo, starije gospođe, jer tko određuje je li netko u pravo vrijeme na pravom mjestu ili u krivo vrijeme na krivom mjestu, ili u pravo vrijeme na krivom mjestu, ili u krivo vrijeme na pravom mjestu? Tko odlučuje ako ne sudbina, i tko se na kraju svoga života uopće usudi reći koje je vrijeme bilo pravo, a koje krivo, za koje mjesto bi bilo bolje da smo ga potražili, a za koje da smo ga izbjegli?

Evo je sada, žena koja sebe zove Marie, a zapravo joj je ime Laetitia, u najdaljem kutu jedne bečke kavane, pokraj majke s velikom smeđom bradavicom koju dojenče sad duda s užitkom.

„Jesi li se ozlijedila?”

Jakob, čiju je kavu prevrnula, brzim pokretom ostavi novine sa strane i nasmiješi joj se.

Sudbina u obliku kavenosmede bradavice nešto je sasvim posebno, nešto takvo ne doživljava se svakog dana, takva sudbina upućuje na nešto veliko. To osjećaju i Marie i Jakob, pa revnim tapkanjem salvetama i maramicama pokupe pro-livenu kavu i pozovu konobara. Dok im se znoje ruke, puste sudbini da ide svojim tokom, Marie tako što pomisli na svoje ružičaste bradavice i kako li će one izgledati kada ona jednom bude trudna, a Jakob tako što prestane misliti. Marieine riječi prolaze kraj njegove glave kao i oni oblaci dima, zapravo je potpuno sporedno što ona govori, u kavani se jednostavno razgovara, pogotovo kada se dvoje ljudi upoznaje. Tada govor postaje defibrilator, hajde, daj, u svakom pokretu usana strah da nisi dovoljan, ostani, nemoj ustati, nemoj otići.

Marie je jedna od onih žena koje se žele svidjeti. Možda se zato toliko osmjehuje.

Jakob, kojega privlači Mariein smiješak (njezine napućene usne, blago ukošeni očnjak, tri pjegice na vrhu njena nosa, jamica na njenu lijevom obrazu), nastavlja flertati i šaliti se. Marie izvadi cigaretu iz kutije, a Jakob je pripali jer je tako red, čak iako on sam više ne puši. I dok je gleda kako puši i govori, kako gestikulira i kako se smije, odjednom pomisli na Sonju, na to kako ona sada sjedi na svome žutom kauču i čeka da je on nazove, mobitel joj je na dizajnerskom stoliću za kavu, pogled prikovan za ravni ekran, nedjelja je navečer, živjela Rosamunde Pilcher*, živjela ljubav! Danas nisu kao i inače vikendima bili u Bečkoj šumi, danas je spiker na radiju najavio kišu pa je Jakob mogao reći da svejedno još mora u laboratorij, na što ga je Sonja uvrijeđeno pogledala.

---

* Rosamunde Pilcher britanska je spisateljica ljubavnih romana, op. prev.

Sonja i on, to jednostavno više ne ide. Nema više ljubavi, izgorjela je, pretvorila se u pepeo, poput sadržaja pepeljare u kavani koja se stalno puni. Sve što ostaje smeđi su opušci, presavijeni i izobličeni. Sonja želi šetnje Bečkom šumom, Sonja želi dijete, Sonja želi preuzeti odgovornost. Za razliku od nje, Jakob si više ne može zamisliti život sa Sonjom, a kamoli život utroje. Zato pusti da ga Marieina plešuća jamica vrati u kavanu. O čemu ona zapravo govori? Mora je slušati neko vrijeme prije nego što opet uspije pohvatati konce, ali čini se da ona ionako ne čeka pametne primjedbe. Da, čak ni potvrdno kimanje. Ubrzanim rečenicama pripovijeda o sebi, o svome poslu učiteljice francuskoga, psihologije i filozofije, o svom prvom razredu maturanata (nitko od njezinih učenika nije pao, kakvo olakšanje!), i o tome kako je sretna da još šest tjedana ne mora vidjeti novu ravnateljicu.

„A ti? Što ti radiš?”

Jakob se nasmije. Pomisli na to da njegovu ocu ništa ne bi bilo draže nego vidjeti ga kako stoji pred hrpom mladih ljudi pred velikom zelenom pločom, piše formule i objašnjava.

„Upravo radim na svojoj disertaciji, kvantna teleportacija na velike udaljenosti”, reče, i odmah pomisli da joj možda dosađuje, ali ona ga samo radoznalo pogleda i upita: „Kvantna tele...kako? Nisam još nikad čula za tako što.”

Onda joj ispriča o svome poslu, o malenom laboratoriju ispod Dunava, o kabelima od staklenih vlakana u bečkom kanalizacijskom sustavu i odašiljačima i prijamnicima koji se zovu Alice i Bob. O svjetlosnim česticama koje on isprepliće, te o učincima koje će njihovo istraživanje imati na budućnost.

„Ako želiš, pokazat ću ti laboratorij. Naravno, samo ako te zanima.”

„Itekako me zanima”, Marie žurno potvrdi.

Dakle, tako lako si čovjek može osigurati ponovan susret.

Jakob i Marie, Marie i Jakob. Ako maleni bog ljubavi sa strelicama na leđima zaista postoji, onda sada zadovoljno gleda ovo i još jednom se osmijehne svima prije nego što krene na idući zadatak.

Kada se kavana zatvori, nastave šetati gradom, istim putem kojim je Marie pobjegla kiši, pokraj crkvi i palača, kroz arkade, dolje prema Ringu, gdje sada više ne lete jata komaraca. Marie nešto jače stegne ruke oko svoga tijela, a Jakob, koji nema jaknu sa sobom koju bi joj mogao ponuditi, obgrli je rukom oko ramena, privuče k sebi i kaže: „Skroz si se naježila.” Sonju ispred ravnog ekrana zaboravio je, ili možda i nije, možda samo potiskuje njezinu sliku iz svoje glave. Sada ne želi razmišljati o svojoj vezi. Pa tako hoda, s rukom oko Marieinih ramena, duž Dunavskoga kanala, preko mosta prema Augartenu, oko Augartena, ulazi u Castellezgasse, ide uza stubu pa u Mariein stan, gdje se neka mačka odmah privije uz njegove potkoljenice i glasno se žaleći traži svoju hranu. Jakob otrese životinju i privije Marie uza se, tu prekrasno nepoznatu Marie, tu Marie koja se prekrasno smije i prekrasno miriše, pritisne svoje usne na njezine i gurne jezik u njezina usta, dođi ovamo, nemoj otići, ali ona se odgurne od njega, sa smiješkom okrene piruetu i odleprša u kuhinju kako bi otvorila limenku mačje hrane.

I dok se Marie, pritom povređujući prst na limenku, pita je li bilo mudro nekoga koga je upoznala tek prije nekoliko sati odmah povesti sa sobom u stan, i dok Jakob – koji primjećuje samo Mariein smiješak – siše njezin prst, bečka policija iz Dunavskoga kanala izvlači Joeov leš. Tijelo mu je tjestasto i napuhano, pomalo nalik onome novopečenih majki u babinju.

2 Ljeto sve isisava, cucla listove i rijeke i izvlači tjelesne tekućine iz tijela. Tramvaji smrde na znoj turista, a automobili na vlažne košulje menadžera i svježju dječju bljuvotinu. Vonja i na Dunavskom kanalu, po uginuloj ribi i trulom lišću. Samo je u Sonjinu stanu ugodno hladno zahvaljujući novom klima uređaju, ali Jakob onamo više ne želi ući. Radije leži u Marieinu pazuhu i liže posljednje kapljice znoja s njezina tijela. Tako ne primijeti kada ga Sonja nazove i vrišti u njegovu govornu poštu, da što je to, je li potpuno prolupao, samo joj tako ostaviti ključeve na kuhinjskom stolu, i da je pravi šupak! Ali takav je život. Dok ispod Marieina prozora građevinski radnici prodiru u samu unutrašnjost Beča, Jakob prodire duboko u Marie, i dok Sonja lije suze, Jakobu kapaju graške znoja, sve dok na kraju oboje nisu sasvim dehidrirali. U što se pretvorila velika ljubav? Zajedničkoga kreveta više nema, ni zajedničkog hladnjaka, Sonja pije mineralnu vodu u svome adaptiranom stanu u staroj zgradi, Jakob pije mineralnu vodu u Marieinoj garsonijeri, i kada si oboje polizu usne, okuse nešto slano, Jakobove usne Mariein znoj, a Sonjine usne suze ljubavnih briga.

Velika je ljubav zamjenjiva, kao i sve u životu.

I Konsalikovi* petparački romani su zamjenjivi – svakog tjedna novo izdanje, neka nova sudbina, neka nova velika ljubav. Zato osamdesetdvogodišnja Hedi Brunner odlazi do kioska. Starije žene imaju dvije blesave osobine, čitaju previše Konsalika i piju premalo mineralne vode – navike koje ih ljeti mogu stajati života.

Jakobova baka ima sreće, prodavač na kiosku pozove hitnu

---

* Heinz Günther Konsalik, jedan od najprodavanijih njemačkih pisaca, op. prev.

i pola sata nakon toga Hedi leži pod bijelom plahtom, a u vene joj kapa otopina soli. Na Jakobovoj govornoj pošti slažu se mamine i Sonjine poruke, ali zbog pneumatske bušilice pod Marieinim prozorom on ništa od toga ne primijeti.

Tako prolaze dani najveće žege, mačje dlake lijepe se na Jakobovo tijelo, a i istraživački rad miruje. Kada Jakob napokon izvuče mobitel iz džepa hlača i napuni bateriju, jedva da može pohvatati sve poruke. Ta gdje je, prigovara majka, baka se srušila, ona sada treba njegovu pomoć, gdje je sada, dovraga, vrišti Sonja. Ali čovjek na kraju krajeva treba i malo odmora, vremena za sebe. Kada Jakob idućega dana uđe u tramvaj s nekoliko boca mineralne vode i dvije ljubavne priče, Sonja ima sreće, ovaj joj se put javi.

Dva reda sjedala dalje naprijed neki debeli putnik imena Herbert Sichozy žvače svoju zemlju sa šunkom i sluša smijuljeći se.

Baku nisu dugo zadržali u bolnici. Već ponovno sjedi u svojoj stolici za ljuljanje, usprkos vrućini s dekom preko koljena, i čita jedan od svojih Konsalikovih petparačkih romana.

„Nije ni čudo da ti krvotok ne surađuje”, reče Jakob.

Odloži mineralnu vodu u smočnicu, ma naravno, on je dobro, da, napreduje i doktorski rad, čak izvrsno, uskoro će ga i završiti. Svijet želi da mu se laže, a baka tek pogotovo.

„I?” upita baka. „Kako je Sonja?”

Uvijek iste rečenice, poput tople deke u jeku ljeta, nema zraka, miris truleži se širi, ali prozračiti možemo i sutra, izvući tajne na vidjelo, zna se, još je i teže nego prozračiti ustajali bakin stan, a to je i znakovito. A ako sutra umre, misli Jakob, zašto bih je sada opterećivao, neka misli da ću

uskoro imati doktorat i oženiti Sonju. I tako je ostavi, s dva nova Konsalikova petparačka romana, šest boca mineralne vode i snom o praunuku.

Poletno se sjuri niza stube.

No onda mu sudbina pomrsi račune. Crvenim flomasterom pošara njegovu sreću tako da na kraju izgleda poput školske zadaće. Oštećen gornji kontaktni vod, čuje se obavijest, i Jakob u tom trenu ne razmišlja dalje o tome. Udobno se nasloni, sada barem ima mjesta u tramvaju, sada može neometano čitati. Oštećen gornji kontaktni vod, ma koliko to može trajati, možda deset minuta. Pogleda na sat. Uranio je, sigurno ima petnaest minuta rezerve, pa iskopa svoje džepno izdanje *Penguin Classica*. Kada Jakob čita književnost, onda uvijek onu staru i englesku. Nakon sedam stranica Wellsove *Time machine* ipak postane nervozan. Vozač još uvijek stoji na pločniku s cigaretom među usnama i sliježe ramenima, oko njega hrpa živčanih putnika. Neće to tako brzo. Jakob zabrinuto pogleda na sat. Zaklopi knjigu i posegne u džep hlaća. Pa gdje mu je mobitel? Nije u lijevom stražnjem džepu, a ni u desnom, dakle hajmo otvoriti ruksak, prokopati sve odozdol prema gore, no uzalud, nema mobitela. Ustrani džepari, seronje, jadnici, sada su mu još ukrali i mobitel, a s njim i Mariein broj! Psujući žustro ustane i potrči niz ulicu Alser. Zašto je uopće ostao sjediti tako dugo, zašto nije izišao zajedno s ostalima, samo još sedam minuta, to nikako neće uspjeti! A upravo ga počinje i probadati sa strane. Možda je trebao ići džogirati sa Sonjom, kao što je ona to oduvijek željela, onda sada ne bi bio tako bez daha, onda bi bio fit i poput gazele bi šprintao niz ulicu Alser, u pet minuta od Währingerova pojasa do Trga svetog Stjepana. Ali ovako mu trebaju čitave dvadeset i tri minute, a kada napokon stigne,

vidi samo gomilu turista i hrpicu pseće kakice. Zato nastavi trčati, niz ulicu, preko mosta do Augartena, oko Augartena, u Castellezgasse. Zvoni, čeka, zvoni. No Marie nije kod kuće.

3 „Otac se ubo u oko listom drva života, sada bi bilo vrijeme da napokon jednom i dođeš!” naredila je teta, pa je Marie D-linijom otišla do Južnog kolodvora. Upravo sjedi u *Intercityju* 365 imena *Nadvojvoda Johann* i trucka se preko Semmeringa. Vagon bez odjeljaka je nov, samo truckanje vlaka još podsjeća na nekoć, kada bi je otac posjeo u odjeljak kraj nekih starijih žena i zamolio ih da malo pripaze na nju. Koliko je tada imala godina? Deset? Jedanaest? Žene su joj išle na živce, stalno su imale otvorena usta i iz njih širile miris starih žena, pritom pokazivale jezike presvučene slojem nečega i umjetne zube, obraćale joj se i još pritom mislile da nju zanimaju njihove priče. Kada bi stigli, baka bi stajala na kolodvoru i pitala zašto Hugo nije došao s njom, pitanje na koje malena Laetitia Maria nije mogla odgovoriti. Baka je sve do svoje smrti čekala da Hugo dođe, ali Hugo nije došao. Marie je sama išla u Graz, na Božić onamo, na Sveta tri kralja natrag, dan prije Cvjetnice onamo, na Uskrsni ponedjeljak natrag, samo je za vrijeme ljetnih praznika smjela dulje ostati. Otac bi ostajao u Beču i nije se morao brinuti. Žene s kojima se nalazio kada Marie nije bilo nisu znale da on ima kćer, a još manje to da mu je žena umrla. One su mu malo olakšavale pritisak u grudima, pritom njihova imena nisu bila važna.

Marie grize nokte i gleda kroz prozor. Prisjeća se strašila od sijena koja su prije ovdje stajala na poljima, i radosti koja je rasla sa svakim sljedećim koje bi vidjela. Strašila od sijena stajala su ondje samo ljeti, tek što bi završila škola, kada su

dugački praznici bili pred njom kao svježa zelena livada za igru, a Beč je svakom stanicom bio sve dalje – Wiener Neustadt, Mürzzuschlag, Bruck na Muri. Kod bake u Grazu bilo je svježije kuhanih jela i pudinga od vanilije i špiljske željeznice kojom su se vozile svaki put, s jednom dekom preko ramena, drugom preko koljena, pokraj obitelji voštanih ježeva i šarenih likova iz bajki. Zatim gore na Schlossberg, do tornja sa satom, *Griß di Gott, mei liabes Graz*, opet niza stube. Ponekad i uspinjačom gore, pa dolje niza stube, ili stubama gore, pa uspinjačom dolje. Uvijek Schlossberg, uvijek pozdravna pjesma, uvijek špiljska željeznica. Onda osam tjedana kupališta Eggenberger Bad, šetnje Gradskim parkom i kuhanja pudinga.

Na kraju praznika baka bi u Mariein ruksak spakirala dugačke štajerske zemlje prerezane napola, s dahštajnerskom kobasicom i kiselim krastavcima, uz to bi točila sok od maline u ispranu *Maresi* bocu. Na kolodvoru bi kupile šarene stripove s govornim oblačićima, *Miki Maus*, *Paško Patak*, *Hinko*, *Dinko* i *Vinko*. Okus zemlji i šareni stripovi malo bi odgodili rastanak, zato bi Marie polovicu užine i priča ostavila za idući dan, tada je kobasica već bila pomalo užegla, a sok od maline poput kakaa koji bi učiteljica u osnovnoj školi uvijek stavljala na radijator.

Marie izvadi palčani nokat iz usta. Koža oko nokta crvena je i visi u trakicama. Pogleda na sat. Za trideset minuta je u Grazu.

Zašto se otac ponovno odselio onamo? Izabrao je baš Graz, a onda još i bakin stan. Posljednje mjestašce sigurnosti, četrdeset i osam kvadratnih metara zavičaja. Kuhinja u kojoj se nekada kuhao puding, krevet u kojemu je mirisalo po omekšivaču, i zahod, u kojemu je nad školjkom uvijek lebdio

nježan miris ruža. Kako li je baka samo uspijevala da zahod tako miriše, i zašto to Marie nikako ne uspijeva?

Sada u bakinu stanu više ne miriše po afričkim ljubicama i sapunu od ruže, sada miriše po pepeljarama i štajerskom dvorskom siru i po oznojenim stopalima njezina oca.

Možda je Marie u onom trenu ipak trebala uzeti stan.

„Ne želiš se useliti ovamo?” upitala je baka kada je još samo mogla šaptati, s borama oko usana i očiju prošaranih crvenim žilicama. Ali bez posla, kako bi Marie to financirala? U Grazu je tako teško dobiti posao učitelja. Svi oni dolaze u Beč, kao i njezina sestrična koja se posebno zbog toga odselila iz Thala u Beč jer nije dobila posao ni u Thalu ni u Grazu, a sada radi kao učiteljica rehabilitatorica na jednoj otakrinskoj školi, radi s teškim slučajevima koje nitko ne želi, i uči djecu njemački.

Marie gleda kroz prozor. Prepozna tvornicu kartona. Za dvadeset minuta bit će na glavnom kolodvoru, do tamo mora ponovno pronaći svoj osmijeh. Gdje se sakrio? Nije iza sjedala, ni gore na polici za prtljagu. Marie pred sobom vidi baku kako otvara usta i pomiče dijafragmu. To joj je bila najdraža igra. Baka se pravila da je izgubila osmijeh, a onda bi se uputile u potragu, gledale posvuda, u vodokotliću, pod tepihom, u ormariću iznad umivaonika i iza zavjese za tuš. Jednom je Marie pronašla smiješak u jednoj od kanti za smeće u unutarnjem dvorištu. „Gle, ovdje je!” uzviknula je i potrčala baki kako bi smiješak stavila u njezina usta, na što se baka glasno nasmijala, a jeka odzvonila zidovima stubišta te se skotrljala niza stube.

Marie sportsku torbu stavlja na rame. Baka ne stoji na peronu, više nikada neće ondje stajati. Marie se spušta pokretnim stubama, prolazi kraj zalogajnice, udiše miris kebaba

i amonijaka, pa se na drugoj strani ponovno uspne. Tramvaj je već na stanici. Marie kovanicu od dva eura položi vozaču u ruku, uzima kartu i ostatak novca, odloži torbu i spusti se u sjedalo.

Otac rado jede štajerski dvorski sir, relikat iz njegove mladosti. Od njegove mladosti nije ni preostalo ništa osim toga, sve miriše na trulež. Marie otvara prozor, naginje se van gornjim dijelom tijela i udiše cvrkut ptica.

„Zatvori prozor, znaš da me ta pelud ubija“, reče otac. Na lijevom mu je oku zalijepljena vata. Dok si nožem reže krišku kruha, na koljena mu padaju mrvice.

„Ne bi trebao toliko pušiti“, reče Marie viseći na prozoru i stopalom šutne praznu kutiju cigareta. „A pogotovo ne sada, zbog očnog tlaka.“

Marie uvuče glavu natrag unutra. Pritom iz zraka dohvati smijeh, smijeh za bolesnog oca. Zatvori prozor, podigne praznu kutiju cigareta s poda i odlazi u kuhinju. Ondje miriše kao pred nekom kantom za smeće na jugu Italije pri četrdeset Celzijevih stupnjeva i za vrijeme štrajka komunalnih redara. Marie odlazi do štednjaka i podiže poklopac posude od emajla. U loncu kapljice masnoće i komadići plijesni plešu valcer, sve se okreće, ne samo u loncu, nego i u Marieinu želudcu, ona trči do zahoda, istresa goveđu juhu u školjku, u zadnjem trenu proguta kiselinu koja joj se diže iz želudca.

„Što to radiš, juha je još bila dobra!“ uzvikne otac.

Marie iz dnevne sobe čuje kresanje njegova upaljača. Pusti vodu da ispere juhu pa sjedne na zahodsku dasku. Zamisli kako bi to izgledalo kada bi očeve očne jabučice eksplodirale zbog tlaka. Plop, pa skakutanje po tapisonu. Nasloni čelo na hladne pločice. Ostane sjediti neko vrijeme, onda ustane i ode

u kupaonicu gdje traži bakin *Colgate*. Otac koristi *Blendamed*. Marie istisne pastu na prst i njime prijeđe preko zubi.

Navečer tramvajem idu do glavnog trga i probijaju se kroz gužvu. Otac mrmlja: „Ustrani turisti, kakvo naguravanje, tko to može trpjeti”, Marie se sjeti melodije pjesme nadvojvode Johanna koju je baka uvijek rado pjevala. *Ondje gdje hodam i stojim, bol prolazi srcem mojim.*

Hodaju uz Sporgasse, prolaze kraj kavane *Sorger* pokraj čijih je stolova majka onoga dana pala na kaldrmu. U Gradskome vrtu djeca jure prema psima, dobacuju im štapove, a majke ih u zadnji tren zaustavljaju držeći ih za naramenice da ne uskoče u jezero za psima. Kako bi rado Marie sjela do njih, izula cipele, promatrala djecu kako plaču i pse kako love patke, no otac prijeđe cestu kod kavane *Park*, mrzi Gradski park, a posebno majke s malom djecom.

Gostionica u koju je vodi njezin otac još je sumornija nego što je to bakin stan otkako se on u njega uselio. Za šankom stoji neki mladić, pognute glave, zgrbljenih leđa, mutna pogleda. Bulji u svoje pivo kao da čeka bolja vremena. Što li čeka, pomisli Marie, što bi se ovdje uopće moglo dogoditi?

Za stolom za stalne goste sjede muškarci i jedni drugima pripovijedaju o svojim preljubima, svakih nekoliko sekundi duboki muški smijeh odjekuje iz kuta. U svojim pričama oni silaze na zemlju u obličju labudova, pivski trbusi nestaju, oni su bogovi s Olimpa.

„Kada ponovno moraš liječniku?” Marie upita oca koji poput prkosna djeteta vilicom bocka komadiće govedine i mrvu kruh u bučino ulje.

„U petak.”

Uto netko sa stola za stalne goste dovikne: „Kako je Helga?”

Marie se okrene. Crvena glava, brkovi poput morža, ruka preko gostioničke klupe, stisnute oči, smijeh prignječen iza Adamove jabučice. I otac gnječi nešto iza Adamove jabučice, naime, komad govedine.

„To mi je kćer, Laetitia”, reče. Njegov glas, koji bi trebao zvučati čvrsto, zadržti, njegov grkljan poput odbjegle skočice skakuće po livadama i poljima dok brkati za susjednim stolom nastavlja dosađivati s gnjusnim cerekom na mesnatom licu. Pogled mu se zalijepi na vati na očevu oku, Laetitia kao kći više ga ne zanima.

„I, je li ti ona iskopala oči?”

„Ozlijedio se o drvo života”, objasni Marie kao da mora štititi oca, a pritom je on zapravo jedan od njih, pomisli, inače ga ne bi pitali za tu Helgu.

Marie se okrene natrag.

„Tko je ta Helga?”

Helga bi bila prva žena s imenom, no otac samo kaže „nitko” i pozove konobara.

Pri izlasku iz gostionice otac kimne ekipi za stolom za stalne goste, oni mu odvrte i podignu ruku u znak pozdrava. Dok Marie hoda prema vratima, osjeti poglede muškaraca na svojim leđima poput uboda iglom.

U bakinu stanu otac ulijeva vino, među prstima mu plešu zelene vitice, svijetla crvena tekućina odskoči preko ruba čaše.

„Znaš, nekoga poput tvoje majke čovjek doživi samo jednom. S time se neka tamo Helga ne može mjeriti.”

Marie ne želi razgovarati o majci. Ni o majci ni o očevoj ljubavi koju nitko ne može ugasiti, ni smrt, ni neka Helga. Pogleda u kut u kojemu stoji fikus gumijevac i pruža svoje prašnjave listove u tamu. Kao da poseže za njom, kao da joj

šapće: Izbavi me odavde.

„Ostat ćeš prespavati, zar ne?” upita otac. Njegov je glas tih, pogled zalijepljen za vinsku čašu.

Marie onda ispriča o školi u kojoj radi, o seminaru koji je pohađala prvog tjedna praznika, i o voditelju seminara koji se nije pripremio i samo je govorio bez plana. Otac nijemo sluša, više od „mhm” ne prelazi mu preko usana. Kada Marie na pamet ne padne više ništa što bi mu mogla ispričati, on otiđe u kupaonicu. Marie čuje šum vode, zvukove pranja zubi i iskašljani šljajm koji pada u umivaonik. Otac izlazi iz kupaonice u pidžami, poželi joj laku noć i otiđe u malenu sobu u kojoj je Marie uvijek spavala na praznicima, ali to je bilo davno, tada je još bila dijete.

Marie opere vinske čaše. Popuši još jednu cigaretu pa onda ode u nekadašnju bakinu spavaću sobu. Ondje otvori prozor i pogleda dolje na prazno uredsko parkiralište. Odjednom pomisli na ženu pauka koju je često sanjala kao dijete. Dođi, dođi, dođi ako se usudiš!, vabila ju je svojim dugim noktima, uzela Marie za ruku i onda su iz bečke dječje sobe letjele baki u Graz gdje je ona svojim dugačkim tankim prstima otvorila vrata spavaće sobe. Baka bi s kreveta spazila Marie i nasmiješila joj se. „Sada si napokon opet ovdje”, ispružila bi ruku prema njoj, ali kada bi Marie htjela doći do nje, put je bio pun paukovih mreža.

Kada bi se Marie probudila od vlastita vrištanja, otac bi svaki put crvenih očiju i bespomoćna pogleda stajao na vratima.

Vani muškarci bacaju svoj tupi smijeh o zidove kuća i ponovno ga hvataju. Marie zatvara prozor i traži mobitel. Još uvijek nema odgovora od Jakoba. Sada se pita ljuti li se možda na nju jer mu je tako kratko prije njihova susreta poslala SMS

da otkazuje. Htio joj je pokazati svoj laboratorij, tunel ispod Dunava u kojemu svjetlosne čestice jurcaju kablovima od staklenih vlakana. Sigurno misli da me ne zanima to što radi, pomisli Marie.

4 „Joe je mrtav”, reče Marie sljedećeg jutra. Sjede i doručuju, Marie je otišla po žemlje i marmeladu.

„Joe?” upita otac. „Koji to Joe?”

„Pa Joe, znaš ga”, reče Marie i pomisli na to da on sada leži u nekoj hladnjači. „Pričala sam ti o njemu, bili smo skupa!”

„Joe. Ne mogu se sjetiti”, reče otac.

Marie posegne za kutijom cigareta. To je tako tipično za njega, pomisli. Joe ga uopće ne zanima, kao ni ja.

Za razliku od *Kronen Zeitungsa*. Njih naime itekako zanima Joe. A još ih više zanima Joeova majka. Golema slika tugujuće majke ističe se preko dviju stranica, a pritom se ona posljednjih godina nimalo nije brinula za svojega sina. Neka se sam snađe gdje će živjeti, tako je mislila, čovjek se ne može vječno brinuti za svoje dijete. Ali to nije rekla novinaru *Kronena*. Umjesto toga isplakala si je oči iz očnih duplji. „Jadno moje dijete”, jecala je uvijek iznova i maramicom trljala kutove očiju tako da budu još crveniji, da još autentičnije izgleda poput tugujuće majke.

Marianne Schreyvogel njiše svoj smeđi minival, a fotograf revno pritišće okidač. Već je smislio naslov, u glavi mu je pjesma: *Dječače, brzo se vrati, brzo se vrati kući**. Mariannin dječak više se nikada neće vratiti kući. Maleni Johannes,

---

* Pjesma *Junge, komm bald wieder* Freddyja Quinna, op. prev.

kojega su svi zvali Joe, pao je u Dunavski kanal i nitko mu nije pomogao.

Kronen Zeitung najprodavanije su dnevne novine u Austriji, zato su i na krilu stare Hedi Brunner.

„Opet je netko skočil z' mosta”, reče odmahujući glavom. Njezina kći Traude u susjednoj sobi popravlja jastuke i poravnava lanenu plahtu.

„Kaj si rekla? Ne razmem te dok popravljam krevete!”

„Jakob je ostavio svoj telefon! Daj budi ljubazna i ponesi mu ga, ja ga rijetko vidim. A ne mogu ga ni nazvati kada mu je telefon ovdje.”

„Kao da bi ga i inače nazvala”, promrmlja Traude i izvuče usisavač iz ostave.

Traude Stierschneider nije samo majka koja se žrtvuje, nego i kći koja se žrtvuje. Stvarne žrtve njezina žrtvovanja oni su kojima je žrtva usmjerena. Traude se mota oko majke poput zlatnog teleta i oduzima joj i posljednje ostatke dostojanstva.

Hedi Brunner sjedi u svojoj stolici za ljuljanje s novinama na koljenima i broji otkucaje sekundarke. Pritom se njiše u ritmu, naprijed-natrag, naprijed-natrag. Iz kuhinje dopire nepravilan ritam lupanja posuđa, iz kupaonice ritam bubnja perilice rublja. Hedi se njiše naprijed-natrag dok Traudine drvene papuče klopavaju po tupom parketu. „Daj se malko pomakni, ili neću moći prebrisati kut.”

Još malo pa je gotova, pomisli Hedi koja plan čišćenja svoje kćeri zna napamet. Pod uvijek briše sasvim na kraju, krenuvši od kuta pokraj prozora, pokraj televizora, pa iziđe iz sobe, preko hodnika u kuhinju gdje isprazni kantu i objesi krpu na radijator.

„I nemoj zaboraviti, od sutra stižu obroci na kotačima!”

Zatim se vrata napokon zalupe. Hedi duboko udahne i izdahne, odloži novine sa strane i ustane. Stolica za ljuljanje još se uvijek malo njiše. Hodajući po opranu podu u predsoblju ode u kuhinju, odlomi si komad čokolade i stavi ga u usta.

5 Marie stoji na hernalškom groblju i gleda kako lijes spuštaju u dubinu. Stoji malo po strani jer ne želi ni susresti Joeovu majku. Želi biti sigurna. Da je zaista istina da je utopljenik o kojemu je čitala u novinama njezin Joe. Zapravo šteta, pomisli, iako je bio šupak. Ali velika se ljubav ne zaboravlja tako brzo, uvijek ostaje maleni tračak nade. No sada je Joe mrtav.

Kada joj zazvoni telefon, brzo se sakrije iza neke živice. Nitko ne smije primijetiti da je ovdje, ni Joeova majka, a pogotovo ne Joeov najbolji prijatelj Gery.

Jakob je. Danima se nije javio, a baš sada zove.

„Poslije ću te nazvati”, prošapće Marie u slušalicu, pritom gledajući druge kako bacaju ruže na lijes. Ruže, pomisli, zašto ne bacaju konoplju, Joe ruže nije mogao podnijeti.

S usana joj se otme hihot i prokaplje kroz živicu od tuje. Odskakuće do Geryjeva ramena i do slušnog kanala Marianne Schreyvogel.

Ona se okrene. Tko se tamo tako glupo nasmijao? Tugujuća majka u svojoj patnji baci u mnoštvo pogled zastrt maskarom, čvrsto držeći crnu torbu, spremna udariti, no svi ondje stoje ozbiljnih lica.

„Psst”, Marianne će svome bratu, dobrome ujaku Williju koji se tako rado igrao sa svojim malenim nećakom. „Čuješ li ti to?”

„Ne čujem ništa”, reče on i pomisli: Nije valjda da joj on želi nešto reći, maleni Johannes, često se kaže da duše još tri dana lebde nad mrtvim tijelom i pokušavaju uspostaviti kontakt sa živima.

„To su samo ptice”, zato brzo kaže sestri, a sebi: Nemoj sada prolupati, sada je sve iza tebe.

Dobrome Williju onomad nije bilo lako kada su njegova nećaka strpali na psihijatriju. Zdvojnoj majci objasnili su da je manično-depresivan, no onda se Joeovo ponašanje ipak pripisalo rastavi. I to s rastavom, Willi sada misli, to je sigurno istina, svaki je dječak na kraju krajeva privržen svome ocu.

„Dođi, moramo krenuti, drugi su već na putu u gostionicu.”

Will uzme sestru pod ruku i odvede je prema izlazu. Kada pogleda ustranu, primijeti mladu ženu. Zašto ih tako gleda izdaleka, zar nema pristojnosti, uvijek ti znatiželjnici, željni su senzacije, idu na pogrebe neznanaca i gledaju druge kako tuguju, obična bagra.

Marie gleda za njima. Je li to ujak o kojem joj je Joe pričao? Nešto se tada bilo dogodilo, kada bi samo znala što, ali Joe nikada nije puno pričao, samo da je Willi perverzna svinja. Njegova je majka Joea mrzila čak više nego njegova ujaka. „Znaš li,” rekao joj je, „ako ti netko nešto tupi osamnaest godina, onda nemaš šansu tome ikada umaknuti, onda ćeš u nekome trenu postati upravo takav šupak, htio ti to ili ne htio.”

6 Kako je lako onima koji više ne traže veliku ljubav, koji su je ili prestali tražiti ili su zadovoljni onime što su u jednom trenu pronašli. Stierschneideri su, na primjer, veliku ljubav našli već odavno. Onda se ljudi mogu udobno nasloniti

i uživati u tome što imaju jedno drugo. A i inače imaju sve, profesor u penziji svoju radnu sobu s kožnatim naslonjačem u koju se još uvijek rado povlači, a njegova družica svoje mirisno carstvo među tavama i loncima za juhu.

Kuhanje je Traudeina strast, kuhanje je ipak najčišći oblik ljubavi. Čovjek bez jela ne može živjeti, a ima li išta ljepše od toga da one koje voliš držiš na životu. Tako ona uvijek iznova rađa, ne samo sina, nego i muža. Traude Stierschneider ne razumije ovu nova škrtost. Danas su svi tako pohlepni, nitko više nikome ne želi nešto priuštiti. Žena koja svome mužu napravi odreske od povrća, pa kamo to vodi, molim lijepo? Čovjek bez podloge ne može biti sit, onda si zadovoljstvo traži drugdje, ide u gostionice i na kraju se više i ne vraća kući. Ona je to spretnije organizirala, njezin se Norbert uvijek rado vraćao kući. Nakon tako puno produhovljavanja na sveučilištu bio je sasvim izgladnio, a ona ga je već čekala sa spremnim jelom. Tek je odnedavno, otkako je žezlo predao mladima, postao malo nepredvidiv, ona ponekad već petnaest minuta čeka s postavljenim jelom, a on još uvijek ne dođe kući. Ali još će ga odučiti od toga, mora se opet stvoriti red, tako neuredan tijekom dana naime nije zdrav, a pogotovo ne za jednog umirovljenika. Sada kada Norbertovo vrijeme više nije podijeljeno na predavanja i seminare, Traude mora podjelu preuzeti za njega, pa odnedavno kuha u podne. Točno u dvanaest jelo se već pari na stolu i jao Norbertu ako pusti da se knedle ohlade.

Danas je posebno radostan dan jer danas njihov dječak dolazi na objed. Traude Stierschneider stoji u kuhinji, zavezala je pregaču i bode pečenje. Bit će dobro, miris se već osjeti na stubištu, a privlači i Norberta Stierschneidera koji se vraća

iz skitnje.

„Mmm, Gostionica Mljac!” reče on i uskoči u kožnate papuče. „Svinjsko pečenje, namirisao sam ga odmah u prizemlju. Je li nam dečec već stigao?”

Još prije nego što Traude otvori usta, već zazvoni interfon. Evo ga, dečec, bilo je i vrijeme, pečenje je gotovo, a i knedle su već na pladnju. Traude se brzo izvuče iz pregače i jelo iz kojega se puši postavi na stol. Sjajnih se očiju nadvijaju nad tanjure, već se žvače i mljacka, mast prska na bijeli stolnjak, ali nema veze, mama ima najnovije sredstvo za pranje, tajna svake savršene kućanice, to bi sredstvo i Torinsko platno učinilo blještavim. Traude ponosno uzme još jednu knedlu. „I ti, Jakobe, jedi, ionako izgledaš tako mršavo. A možeš si i ponijeti nešto, za sutra i prekosutra.”

Nakon jela majka slaže tanjure na pladanj, sada se smije razgovarati, o faksu i istraživačkom projektu. Otac ide po lulu iz ladice, puni je duhanom, a Jakob mora izvijestiti o kvantnom kanalu u podzemlju, o napretku i nazadovanjima, a i o profesoru Blasbichleru koga on ne može podnijeti, ali to ne kaže jer je taj profesor bivši tatin kolega i on kao sin mora biti ponosan na to što smije raditi za tatina kolegu.

„Popit ćeš još i kavu s nama?” upita majka, ponovno s pregačom oko struka, ruku crvenih i omekšalih od vode za pranje posuđa. Otac pojača radio i ugasi lulu.

„Baka sada dobiva obroke na kotačima”, majka šaptom obavijesti sina.

„Pst!” reče otac i podigne kažiprst na usne.

Na radiju govore o raspadu koalicije i novim izborima, čuvši to majka postane sasvim crvena u licu. Napuhnutih obraza tako sjedi i zadržava dah dok ne dođe vremenska prognoza i poput ciklone se spusti na kavu koja se puši, jer

do prometnih informacija mora biti tišina.

„Kakva drskost. Koliko će sve to koštati!” uzruja se ona kada otac ponovno ugasi radio. Grudi joj se ispod pregače izdižu kao valovi na pučini, pa se Jakobu zavrti od tog prizora.

„Kao da nisu već dovoljno oštetili državu, bolje bi im bilo da rade. Stalno to svađanje. Toga prije nije bilo!” Snažno udari žličicom o rub šalice.

„Nemoj se toliko uzrujavati,” reče otac, „ionako to ne možemo promijeniti.”

Mogao bih im sada ispričati da sam prekinuo sa Sonjom, pomisli Jakob, ionako će saznati prije ili poslije, onda ću opet morati slušati o tome da napokon trebam preuzeti odgovornost. S četrdeset, kada ti onda odjednom padne na pamet da želiš osnovati obitelj, nećeš moći naći ženu, majka će opet kukati, a otac će šutke ugasiti lulu i samo sjediti tamo s pogledom koji govori: Ma naravno, s vezama mu ide isto kao i sa studijem.

„Moram još do faksa”, reče Jakob i žustro ustane, na što se zaljulja stolica, u istom ritmu kao i majčino poprsje.

„Što, u ovaj sat?” žali se majka. „Isplati li se to sada uopće, već je pola četiri!”

„Pusti ga,” reče otac ponosno nadimljući prsa, „onaj tko želi napredovati, mora marljivo raditi.”

Majka onda ustane i skine pregaču, zahvati rukom u kućnu blagajnu pa sinu ubaci stotku u stražnji džep. Zatim napuni *Tupperware* posude preostalim pečenjem i zamota knedle u aluminijsku foliju.

„I daj se koji put i baki ukaži!”

Ali Jakob ima bolje planove od toga da ga baka vidi, Jakob će radije sam gledati, i to Marie. Sada kada ponovno ima svoj mobitel, jedan je značajan korak bliže svome cilju.

7 Sonja je za razliku od njega opet sama. Zato je, nakon što se smračilo, sišla niza stube, onamo gdje se leđa pretvaraju u proizvodne vrpce. Oznojeni trupovi otpremaju se zdesna nalijevo, u zraku se miješa miris pivskog i ljudskog bučkuriša, čisti hmelj i testosteroni. Tako miriše požuda Nedodirnutih, svi oni umjetni mirisi tu ništa ne pomažu, pa bili i Chanel ili Hugo Boss. Samoća klizi svodom lokala u središtu grada poput ptice grabljivice koja ide za šljokicama, i zdvojno gleda prisutne. Ljudi odlažu svoje stvari, a naslanjaju ruke, oprezno se približavaju jedni drugima u kutovima i zakutcima, istražuju duše i tijela, pokaži mi svoju usamljenost i ja ću ti pokazati moju, i već pulsira i udara, golemo gradilište od tijela i osjećaja. Ispipava se teren, ulazi u dubinu, postavljaju se nove cijevi, znoj kapa u okna i udubine. Fajrunt nije ni blizu, ovdje dolje sunce se ukazuje tek nakon zatvaranja. Vrag klizi svojim carstvom i potpiruje plamen rakijom, bez milosti udara bičem sve dok svi nisu potpuno ranjeni i zgrčeni. Ondje sjedi još netko, ne muči se dovoljno, tu treba intervenirati, samo treba dovoljno popiti, još jedna čaša i već je u pravom raspoloženju. Bič udara i tjera na posao, ovdje nema besposličarenja. Hopla, nema posustajanja, već počinje igra glazbenih stolica, tamo naprijed još je jedna slobodna, tko ostane stajati, izgubio je.

Vrag kruži Parizom, Lourdesom i Nicom, a i Berlinom i Bečom. Kao pali anđeo, tu je za sve one koji su i sami sasvim na dnu. Ovdje, u malenom podrumskom lokalu u Bermudskom trokutu Beča, ime mu je Herbert Sichozy, *Burning Herbie*, po zanimanju vlasnik bara i samoprovzani pjevački talent. Dok Herbie polira čaše, promatra studenticu germanistike koja svakoga petka i subote iza šanka zarađuje svoju stanarinu. Zna kako s muškarcima, potiče ih,

nadražuje, nitko od njih ne planira otići tako brzo, pa tako naruče i drugi i treći put, a kada počnu mozgati, onda im na šank odloži jednu na račun kuće – „Živjela ljubav!” – i živost klonula pod šankom već se budi i ponovno počinje tinjati. Namigne nekom muškarcu u srednjim tridesetima, plave kose s jež frizurom, natoči mu i pokaže prema brineti za šankom: „I, ne bi li ona bila nešto za tebe? Hajde, pošalji joj neko piće, sjedni do nje!” I jež frizura već zanjiše svoje atletsko tijelo prema Sonji, opušteno se naslanja na šank i pali cigaretu. Herbie promatra događanje sa zadovoljnim cerekom na tjestastom licu. Ondje se fino flerta i pije, oni sigurno neće otići prije zatvaranja. „Bravo”, namigne studentici u prolazu. „Ti si moja najbolja radna snaga.”

I tako večer ide svojim tokom, za Sonju dolje u podrumskom lokalu, za Jakoba i Marie gore, raširenih ruku okreću se na kiši, osjeti me, okusi me, popij me, kosa je mokra, a i spolovila. Traže cigarete za Marie, nestalo joj je sitnih, pa se tako dogodi da i oni završe u Sichozkyjevu brlogu. Jakob strese kapljice iz kose i domahne konobarici. Metar i pol dalje Sonja se naslanja na jež-frizurka. Hajde, pogledaj ovamo!, vrišti iznutra, vidi kako sam te već zaboravila!, no Jakob ne primijeti pogled ostavljene, sav se pretvorio u štovatelja Marie, a oni koji štuju pritom ne primjećuju baš svijet oko sebe, a pogotovo ne svijet sumnjajućih i zdvojnih.

I Herberta Sichozkyja prođu trnci. Brzo se okrene prema pićima. Sada je ponovno naletio na svoga nekadašnjeg suučenika. Prije nekoliko dana vidio ga je u tramvaju, Jakob je, Bogu hvala, sjedio dva reda ispred njega pa ga nije bio primijetio. Žustro polira čaše jer sa svojim nekadašnjim suučnikom ne želi imati nikakva posla. Herbie nije zaboravio ni prah koji izaziva svrab, ni kore od banane pod kojima bi